

EDITORIAL

Bungkagon an dunot nga estado han naghahadi nga klase

Ha sakob la hin pira kaadlaw, gindayag han Senado an unob nga kadunutan hini ngan han bug-os nga naghahadi nga estado. Mas naghilaram an pagkadismaya han katawhan ha kawaray pulos han reaksyunaryo nga gubyrno, ngan natikahiluag an kangalas ha mga pulitiko nga kalugaringon nga interes an ginpapasulong imbes an panawagan ngan ungara han katawhan.

Hadton Lunes, gin-agaw han mga maka-Duterte nga senador an liderato han Hitaas nga Kapunungan tikang ha mga senador nga nagduduso han *impeachment* ni Vice President Sara Duterte. Agud makuha an mayoriya han mga boto, binaliktad an pira nga senador ngan linutaw tikang ha unom kabulan nga pagtatago hi Ronald "Bato" dela Rosa. Ha pangunguna ni Alan Peter Cayetano, gin-agaw nira an liderato agud pangandaman an pag-ulang ha pagpapatalsik kan Sara kahuman utro nga *ma-impeach* han Kongreso tungod ha korapsyon.

Tulo kaadlaw nga gin-ulang han bag-o nga liderato han Senado an pagaresto kan Bato. Kahuman hini, ginhimo an drama nga panmusil ngan kasamok nga nagbutang ha peligro ha mga kaapi han midya ngan ordinaryo nga empleyado para la makaeskapo an berdugo nga ginpapadakop han International Criminal Court (ICC) tungod ha iya papel komo hadto anay hepe han kapulisan ilarum han rehimen Duterte.

Ini nga pagin darangpan han Senado kan Bato, asin ha samad han masobra 30,000 nga biktima han buwa nga gerra kontra druga nga basta nala ginpatay hin waray pakatagamtam hin *due process* (kaangayan nga ligal nga proseso). Ginpatuhop gud ha ira waray hustisya para ha mga kabras ha ilarum han reaksyunaryo nga balaud han Pilipinas.

An mga ginduso nga kasamok han

barkadahan nga Duterte pangilal-an han hul-os nira nga desperasyon nga pugngan an pagpapatalsik kan Sara ha atubangan han natikahiluag nga panawagan nga madayon ini. Nagse-serbe liwat ini ha ira ultimo nga katuyuanan nga padalaganon hi Sara ha pagka-presidente ha 2028 ngan ha sugad makatalwas ha dagko nga kaso han korapsyon. Ginlalawayan liwat nira an kontrol ha nasyunal nga badyet para ha 2027 nga magseserbe nga puhunan para ha tiarabot nga eleksyon, ngan ginlalanat an saad ha ira nga diri mapapagbaton ha mga kaso ngan anomaliya nga ginkakaatubang han kada senador ha bag-o nga mayoriya.

Samtang, waray pulos ngan palpak an rehimen Marcos nga ipatuman an mandamyento han ICC, hinungdan para makaeskapo hi Bato tikang ha Senado ngan ha baratunon. Kapareho liwat ini han iya pag-atras-abante, ngan ha dayuday hul-os nga pagpapaatras han *impeachment* ni Sara hadton nakalabay nga tuig. An tinuod, diri hustisya an lanat ni Marcos Jr labina nga hiya mismo hadi han korapsyon. Ginsasakyan la niya an sentimyento han publiko nga pagpagbatunon an barkadahan nga Duterte agud paluyahon an impluwensya ngan poder han karibal, ngan mapahugot an kalugaringon nga pagkapyot ha

poder nga adlaw-adlaw mas nagigin matiwig-tiwog atubangan han natikahilaram nga pampolitika ngan pan-ekonomiya nga krisis.

An natikagrabe nga kahakog ha poder ngan kawat han mga naghahadi nga paksyon nagresulta ha butaray ngan sige nga pag-inagway ngan pagmamaniobra kontra ha kada tagasa. Angay lauman an mas paspas pa nga paggrabe han pampolitika nga sitwasyon samtang naunhan an *impeachment* ni Sara ngan tikaapiki an eleksyon 2028. Mas mabubuksas nga waray hustisya o baratunon nga malalauman ha estado nga amo an pasimuno han korapsyon, kamadarahug ngan pagpapakuri. Diri kinahanglan mamili ha mga Marcos ngan Duterte nga ngaduha pakuri, pasista, waray pulos ngan traydor ha kalugaringon nga nasud. Kinahanglan ipasulong an ngatanan nga porma han pakigbisog agud papagbatunon ini nga duha nga pinakadunot nga naghahadi nga paksyon.

Ha ilarum han katilingban nga bagakolonyal ngan bagapyudal, dunot gud an sistema han pulitika diin naungbaw an pagpanalipod ha kalugaringon nga interes

Stagflation, nahampak ha EV

Diri madidiwara han rehimen US-Marcos an tikaluros nga huyob han ekonomiya, kalakip an ha Eastern Visayas. Nahilista ha nakalabay nga mga bulan an mahinay nga pagdako han ekonomiya ha rehiyon, pagguti han ihap han mayda trabaho ngan waray hunong nga paghitaas han presyo han mga papliton. An dudrungan nga pagbutho hini nga tulo gintatawag nga *stagflation*.

Ginreport han Philippine Statistics Authority (PSA)-Region 8 hadton Mayo 12 nga nahilista an 8.5% nga tantos han implasyon hadton Abril. Ginsundan hini an 4.8% nga nahilista hadton Marso. Gintututdo nga rason an paspas nga pagmahal han mga produkto nga petrolyo bunga han gerra han US ha Iran. Pinakapaspas an implasyon ha prubinsya han Samar (13.5%) ngan Biliran (10.7%), diin sigon ha mga molupyo, nagdako an ira gastos ha pamasahe ngan bataan nga paplitan.

Ginreport liwat han PSA-8 an 1% la nga pagdako han *regional gross domestic product* (RGDP) hadton 2025. Sobra nga mas himubo ini kun itatanding ha 6.2% nga pagdako hadton 2024. An RGDP amo an ka-bug-usan nga balor han mga produkto ngan serbisyo nga nahimo ha usa nga rehiyon ha usa kapanahon.

Prinsipal nga rason hini an pagserra han Philippine Associated Smelting and Refining (PASAR) Corp ha Isabel, Leyte. An PASAR, nga amo an nag-uusahan nga *smelter* han tanso (*copper*) ha bug-os nga nasud, nag-serra hadton Pebrero 2025 tungod kuno ha "presyur ti-kang ha pank-

"Bungkagon...", tikang ha paypay 2

han mga rikuhanon, sistema nga palakasan, ngan aregluhay ha giutan han mga paksyon han naghahadi nga klase. Waray katalwasan an katawhan kun diri mabubungkag an sugad hini nga sistema pinaagi han demokratiko nga rebolusyon han katawhan, nga magpapabagsak ha burges-reaksyu-

libutan nga merkado" ngan kakulangan han hilaw nga materyales. Nag-resulta ini ha 13.9% nga pagbagsak han sektor han manupaktura ha Eastern Visayas, ngan han katanggal ha trabaho han masobra 3,000 nga trabahador han kompaniya.

Linuros liwat hin 2.4% an sektor han konstruksyon kahuman ipahunong an pira nga proyekto nga imprastruktura ha butnga han kontrobersiya ha mga proyekto nga *flood control*. Dirudiretso naman an pagguti han sektor han agrikultura ngan pangisdaan nga nagrehistro hin 1.3% nga pagbagsak.

Aada naman ha 157,000 indibidwal na nahilista komo waray trabaho hadton Enero. Katugbang ini hin 7.7% nga paghitaas han tantos han kawaray empleyo, nga hitaas ha nahilista nga 2.4% hadton Enero 2025.

An mas mahinay nga pagdako han ekonomiya ngan mas hitaas nga kawaray empleyo nahilista antes pa man bumuto an gerra nga agresyon han US ha Iran. Ginlalauman an

mas grabe nga epekto ha ekonomiya han posible nga panlasurbo han El Niño ha nasud tikang Hunyo, nga posible mag-ihap tubtub 2027. ■

naryo nga estado ngan magtutukod han usa nga tinuod nga demokratiko nga gubyerno han katawhan. An nakaladkad nga pampulitika nga sitwasyon nagseserbe nga wada para mas makapagpakusog an mga rebolusyunaryo nga pwersa ngan mahipasulong an gerra han katawhan. ■

Kabatan-unan ha Eastern Visayas, target han pan-gigipit ngan Red-tagging

GINBUKSAS HAN TSAPTER han Kabataan Party-list ha Eastern Visayas an mga kaso han panharas, *profiling* ngan *Red-tagging* han mga ahente han estado ha mga kabatan-unan nga aktibista. Gin-aamong han estado hasta an pamilya han mga aktibista.

Hini la nga Abril ginkadto han mga ahente militar an balay han mga kaapi han Tindog Kabataan, organisasyon han kabatan-unan ha Northern Samar, ngan han The Pillar, pankampus nga mantalaan han University of Eastern Philippines ha pareho nga prubinsya. Nanarhug an mga ahente ha mga aktibista nga kaupod hira ha listahan han mga nakapailarum ha sarbeylans han militar.

Ha Leyte, gin-gipit naman han mga indibidwal nga nagpakilala nga tikang ha upisina han presidente an pira nga membro han Kabataan Party-list ha Tacloban City hadton Marso. Pwersahay hira nga ginkuhaan han impormasyon. Makapira kabeses liwat nga ginpirit an usa nga membro nga makigkita kan Jason Raffles, usa nga notoryus nga ahente han militar.

Ginkadto liwat han mga sundalo nga nakasibilyan an balay han usa nga kaapi han Kabataan Party-list. Nagdurot ini hin kahadlok ngan kabaraka ha bug-os nga pamilya.

Nahiagum liwat han pan-gigipit ngan *red-tagging* an mga estudyante nga pinartisipar ha paghandum han pag-aalsa nga EDSA ha Baybay City hadton Pebrero. Kaupod ha nagpasamwak han mga mali-syoso nga akusasyon an mga istap ngan kadete han Reserve Officers' Training Corps ng Visayas State University.

Sigon ha Kabataan Party-list Eastern Visayas, ini ngatanan kaparte han sistematiko nga pangatake ha mga kabatan-unga aktibista ngan nag-eespiho han nati-kagrabe nga militarisasyon ha mga demokratiko nga espasyo. Ha pangunguna han National Task Force-Elcac, ginhihimo nga normal han estado an militarisasyon han kampus ngan eksoylahan pinaagi han mga porum, aktibidad ngan "bubligay" nga naatake ha mga organisasyon han kabatan-unan agud ipasulong an ira adyenda nga kontra-insurhensiya. ■